

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

POZORNY I NIEPOZORNY

OJ CZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

Grzeczny i niegrzeczny, ładny i nieładny, podobny i niepodobny – to klasyczne pary antonimów, w których przeczenie jest wprowadzane przez cząstkę nie. Niegrzeczny to ‘taki, który nie jest grzeczny’, nieładny to ‘taki, który nie jest ładny’, niepodobny to ‘taki, który nie jest podobny (do kogoś lub czegoś)’. Ale określenie NIEPOZORNY wcale nie oznacza ‘taki, który nie jest pozorny’. Ma zupełnie inne znaczenie: ‘skromny, niezwracający uwagi swoim wyglądem’. Dlaczego?

Dawno temu, bo w XVI, XVII i XVIII w., POZORNY nie oznaczał ‘złudny, udawany, wydający się jakimś’ (tak jak współcześnie i w XIX w.), tylko ‘okazały, okazały, świetny, piękny, znakomity, godzien podziwu’. To znaczenie wywodziło się od pierwotnego znaczenia rzeczownika POZÓR ‘widok, wygląd’ (zazwyczaj piękny i efektowny). Antonimem takiego POZORNEGO – okazałego, budzącego podziw, imponującego – był NIEPOZORNY: nikły, niebudzący podziwu, nierzucający się w oczy. I w tym znaczeniu NIEPOZORNY zachował się po dziś dzień. Za to imponujący POZORNY zanikł, a jego miejsce zajął inny POZORNY – utworzony od wtórnego, poświadczanego od końca XVIII w. znaczenia rzeczownika POZÓR ‘łudząca powierzchowność, fałszywy obraz czegoś’.